ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין נז.

ופשחם הארץ. מדלמיענוס עלייהו שמע מינה מיפקוד עלייהו: **כי השחים כל בשר את דרכו על הארץ.** גלוי עריות דכתיב (משלי ל) דרך גבר בעלמה ודור המנול על העריות נענשו כדכתיב (כרתות ו) וילאו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה: **ואידך.** מאן דדרים ולו [שם ב] אמר לך אזהרה מולו הוהר אדם הראשון וגבי דור המנול אורמייהו מגלי להודיעך על מה נענשו: **קטלייהו קא מגלי.** באיזו מיתה ימיתם ולעולם הוהרו מולו: **כירק עשב.** עשב קרי עשב האסר וכל הגדל מאליו שאין בו עורה לאכול ולזרוע: **למישרי בשר הוא דאתא.** כדאמר לקמן (דף נט.): אדם הראשון לא הותר לו בשר באכילה אלא עשבים ואילנות דכתיב הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע לכם יהיה לאכלה ולחיית הארץ[a] העשבים והאילנות תאכלו אתם וחיית הארץ ולא חיית הארץ לכם והוהרו על אבר מן החי תאכלו תאכל[b] וללמדך דאפי' איבר ממיתה אלא שנפל ממנה אבר מאיליו לא תאכלנו ובאו בני נח והתיר להם להמית ולאכול ולאו למדדם מינה ולא כירק גנה אתא דלגופיה אלטריך לפי שירק עשב הותר לאדם הראשון תלה להו לבני נח בהמות וחיות כירק עשב: **בשר בנפשו דמו.** בעוד שהוא הבשר בנפשו דהיינו דמו לא תאכלו הבשר: **למישרא שרצים הוא דאתא.** משום שהוהרו באבר מן החי מאכול תאכל אתא האי קרא למשרא אבר מן החי בשרצים והכי דרשינן לקמן בפרקין (דף נט.): לאותו בשר שקרוי דמו בנפש והבשר קרוי בשר דהיינו דמו אלוק מבשרו אסרנא לכו באבר מן החי ולא בשרצים שאין דמו קרוי נפש אלא הרי הוא כבשרו דאילו בישראל לא מחייבי עליה כרת כדאמר בכריתות (דף כח.) דלית ביה אלא לאו דדם דשרצים בבשר: **לברכה בעלמא.** לא לפרות ולא לרבות צוה אלא ברכם בפריה ורביה: **מן העוף למינהו.** מדנעטוה להבית זכר ונקבה לתיבה מכל מין ולא שחווג לו מין אחר שמע מינה אסורין להרביע כלאים: **ואידך.** לאו משום איסור כלאים אלא לצוות בעלמא שכל אחד ואחד נוח לו לצוות מינו מצוות מין אחר: **על שלש מצות בן נח נהרג.** ואף על פי שנצטוו בשבע אין נהרגין אלא על שלש כדפרים להו רב ששת בשפיכות דמים כתיבא בהדיא דמו יאשך[c] וגלוי עריות וברכת השם כתיב בני ישראל אים אים[d] ודרשי' להו[e] לברכות את הכותים להיות במיתה בישראל: **בעבודה כוכבים נמי.** כתיב בני מולך אים אים בקדושים תהיו: **על ד' מצות.** עבודת כוכבים הוסיף עמהם: **בעבודה כוכבים דכתיב שב"ד ישראל וכו'.** הכי קאמר באיסור עבודת כוכבים אותם דכתיב שב"ד ישראל ממיתין עליהם בגון כל עבודות שדרכן של עבודת כוכבים בכך וכך חבות וקיטור אפי' אלא כדרכה כדלקמן בפרקין (דף פ:): **אזהרה שלהם.** כלומר כל אזהרה דתנא תנא בני בני נח זו היא מיתה שלהם אלא דאיק בהו תנא למיתני מיתה בני מיני מיתות ואזהרה בשאין בהן מיתה בלבני ישראל: **בני רחמנא בחדא.** בשפיכות דמים: **על הגזל.** כך הוא מלות בני בן נגב וגזל וכן יפת תואר בהדי גמי גזל שבחלין את אשתו במלחמה: **וכן ביולא בהן.** שאין ממש גזל אלא דומין להם ולקמן מפרש להו: **ישראל בכותי מותר.** דלא תעשון את רעך כתיב (ויקרא יט) ולא כותי ומדרבנן [a] איכא למאן דאסר משום חילול השם בהגזל במרא (ב"ק דף קיג.): **משום דקבעי למיתנא סיפא ישראל בכותי מותר.** ואי תנא בני כותי בכותי מייב הוה מני ישראל בכותי פטור ומשמע פטור מן המיתה אבל עובר עליו בלאו ומשום הכי תנא ברישא לשון איסור דליתני בני ישראל מותר דס"ל כמאן דאמר מותר ממש: **הא כל היכא דאיכא חיוב מיתה מתנא תנייה.** בלשון חיוב ומדנקט הכא לשון איסור ש"מ דווקא תנינהו: **היכי ליתני.** לעולם הכא לאו דווקא איסור נקט אלא משום סיפא ודקשיא לך רישא מדלא נקט נמי לשון איסור ש"מ דווקא תני להו התם לא מצי למיתנא לשון איסור משום דנבעי למימר ישראל בכותי מותר ולא מצי מתני ליה: ה"ג **הכותי[b] וכן רועי בהמה דקה ישראל.** שסתמן גזלנים שמרעים בהמתן בשדות אחרים: **לא מעלין ולא מורידין.** לא מעלין אותם מן הבור להצילם מן המיתה ולא מורידין אותם לבור להמיתם בידים [אבל האיבעא דין זה אינו נוהג כי בעלו ד"נן]: **פועל בכרם.** ואוכל מן הענבים: **בשעה גמר מלאכה.** בגון שבכרו לבצור: **הפירא הוא.** ואפי' ישראל בישראל דכתיב (דברים כג) ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית אתה אוכל ובריית קתני ישראל בכותי מותר הא ישראל בישראל אסור ומו בכותי היכי אסור ליה מי איכא מידי דישראל בישראל שרי ולכותי אסור: **אי לאו בשעה גמר מלאכה גזל מעליא הוא.** וגזל תנא ליה רישא: **נערא בשעתא מי ליים ליה.** הלכך גזל הוא אלא שאין ב"ד ישראל מזקקין להשיבו דבתר הכי מחיל ליה וישראל בישראל נמי אסור ומעבר לא עבר דכתיב (ויקרא יט) לא תגזול (שם ה) והשיב את הגזילה אמידי דהשבון קרי גזל ואידך לא אבל בכותי דלאו בר השבון הוא שכל דינו למיתה לא נפיק פחות משוה פרוטה מכלל פרוטה ואפי' מישראל דמחיל ליה בתר הכי: **כותי בכותי ביולא בו.** בתמיהה. וגבי כותי בכותי מוליא פחות משוה פרוטה מכלל פרוטה וקרי ביולא בו בגזל ולא גזל ממש: **בכוכם שכר שכיר.** דגזל לא הוי אלא בחוטף דבר מיד חבירו כדאמר בב"ק במרובה (דף עט:) מקרא דויגזול את החנית מיד המצרי [ש"ב כג]: ביולא בו בגנב נראה בעיני מדלא קבעי לה מאי היא לא משכחת ליה ולאו עליה קאי אלא אגזל ויפת תואר: **נהרג עליו.** משום גזל ואף על פי שאין זו בעולה בעל דאיסות אלא דומה בעלמא בחמורו ובהמתו. כותי בישראל שפחה בענינא שייחד ישראל לעבד עברי ובא עליה כותי נהרג. ישראל בכותי מותר כותי שייחד שפחה לעבדו ובא ישראל ונקחה בשביה מותר דהא אפי' אשתו גמורה מותרת לו. ישראל בישראל אסור דהיינו שפחה חרופה שחייבין עליה אשם: **ביולא בו נמי שפיכות דמים לא סגא.** האי תנא דלעיל משום דאין לשפיכות דמים שאינו חייב גמור לו מותר לגמרי כגון [b] נהרגף שניתן להנקל עצמו בנפשו של רוצח דאילו שופך דם בשוגג שפיכות דמים גמור הוא אלא רחמנא חס עליה: **ויכול.** הנרדף להציל עצמו באחד מאבריו של רודף כגון לקטע רגלו: **ולא הציל.** אלא הרגו: נהרג

דכתיב [1]ותשחת הארץ לפני האלהים ותנא דבי רבי ישמעאל בכל מקום שנא' [2]השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים דבר ערוה שנא' [3]כי השחית כל בשר את דרכו עבודת כוכבים דכתיב [4]פן תשחיתון ועשיתם וגו' ואידך אורחייהו דקא מגלי שפיכות דמים דכתיב [5]שופך דם האדם וגו' ואידך קטלייהו הוא דקמגלי גזל דכתיב [6]כירק עשב נתתי לכם את כל וא"ר לוי כירק עשב ולא כירק גנה ואידך ההוא למישרי בשר הוא דאתא אבר מן החי דכתיב [7]אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו ואידך ההוא [8]למישרי שרצים הוא דאתא סירום דכתיב [9]ורצו בארץ ורבו בה ואידך לברכה בעלמא כלאים דכתיב [10]מהעוף למינהו ואידך ההוא לצותא בעלמא אמר רב יוסף אמרי בי רב על שלש מצות בן נח נהרג: גש"ר סימן: על גילוי עריות ועל שפיכות דמים ועל ברכת השם מתקיף לה רב ששת בשלמא שפיכות דמים דכתיב [4]שופך דם האדם וגו' אלא הנך מנא להו אי גמר משפיכות דמים אפילו כולהו נמי אי משום דאיתרבאי [11]מאיש איש עבודת כוכבים נמי איתרבי [12]מאיש איש אלא אמר רב ששת אמרי בי רב על ארבע מצות בן נח נהרג ועל עבודת כוכבים בן נח נהרג והתניא [13]בעבודת כוכבים דברים שב"ד של ישראל ממיתין עליהן בן נח מוזהר עליהן אזהרה אין מיתה לא אמר רב נחמן בר יצחק אזהרה שלהן זו היא מיתתן רב הונא ורב יהודה וכולהו תלמידי דרב אמרי [14]על שבע מצות בן נח נהרג גלי רחמנא בחדא והוא הדין לכולהו ועל הגזל בן נח נהרג והתניא [15]על הגזל גנב וגזל וכן יפת תואר וכן כיוצא בהן [16]כותי בכותי וכותי בישראל אסור וישראל בכותי מותר ואם איתא ניתני חייב משום דקבעי למיתני [17]סיפא ישראל בכותי מותר תנא רישא אסור והא כל היכא דאית ליה חיובא מיתנא קתני דקתני רישא [18]על שפיכות דמים כותי בכותי וכותי בישראל [19]חייב ישראל בכותי פטור התם היכי ליתני ליתני אסור ומותר והתניא [20] [21]כותי [22] ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין כיוצא בו בגזל מאי היא אמר רב אחא בר יעקב לא נצרכה אלא לפועל בכרם פועל בכרם אימת אי בשעת גמר מלאכה התירא הוא [23]אי לאו בשעת גמר מלאכה גזל מעליא הוא אלא אמר רב פפא לא נצרכה [24]אלא לפחות משוה פרוטה אי הכי כותי בישראל אסור הא [25]בר מחילה הוא נהי דבתר הכי מחיל ליה צערא בשעתיה מי לית ליה כותי בכותי כיוצא בהן כיון [26]דלאו בני מחילה נינהו גזל מעליא הוא אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא לא נצרכה אלא [27]לכובש שכר שכיר כותי בכותי וכותי בישראל אסור ישראל בכותי מותר כיוצא ביפת תואר מאי היא [28]כי אתא רב דימי א"ר אלעזר א"ר חנינא [29]בן נח שייחד שפחה לעבדו ובא עליה נהרג עליה כיוצא בו דשפיכות דמים לא תניא אמר אביי אי משכחת דתניא רבי יונתן בן שאול היא דתניא [30]רבי יונתן בן שאול אומר [31]רודף אחר חבירו להורגו ויכול להצילו באחד מאבריו ולא הציל נהרג

דכתיב ותשחת. ולא (ב) נענש אלא אם כן הזהיר: לנערה

מסורת הש"ס

a) ע"ז כג: חולין כג. תמורה כח: נכורות מ., b) [ולקמן נט.], ג) לעיל מ:, ד) [תוספתא דע"ז פ"ט], ה) [שבת ל. וש"נ], ו) [שם כתוספתא'], ז) ע"ז מ. ע"ש [ודף יג: וכתוספ' בב"מ פ"ב], ח) [בב"מ: הנרים], ט) פסחים נ:, י) [ולקמן נט.], כ) [ולקמן נח.], ל) [ולקמן עד.], מ) [כרתות כ], נ) [שם], ס) [כרתות מ], ע) [ויקרא יח בגילוי עריות, שם מ בברכת השם], פ) [כלן יבמות כ], צ) בב"מ: הנרים וכן להלן.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כיולא וכו' בגון (נדרף) מז"מ וכ"ב ס"א רודף: (ב) תוס' ד"ה דכתיב וכו' ולא ענש אלא:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה ישראל בנגרי מי' ומדרבנן מיכא מי. כ"ב תמוה מאד ומש"ס (מהר"מ) בשומן שמתא (ב"ק מ. ובאה"ע פי' כ"ח סק"ה):

מוסף רש"י

כי השחית כל בשר. בדור המבול כתיב, ודור המבול בערוה קלקלו, כדכתיב (בראשית ו) ויקחו להם נשים וגו', שהיו מקדקדן בנשי רעיהן וילכל בהמה וחיה (חולין כג.), ודרעי בהמה דקה. הן ישראל והן נוגלין הרי הן כעובדי כוכבים (ע"ז יג.), לא מעלין אותן מן הבור. אם נפלו לתוכו, אלא יניחם וימותו, ולא מורידין, אותן לבור להמית אותן בידים (שם) דלאו בני מחילה נינהו. כני נח אמרים הם (לקמן נט.), ויכול. הנרדף פי' הרוצחו, להצילו באחד מאבריו ולא הציל. אלא נעשה (לקמן עד.).

עין משפט נר מצוה

סח א מיי' פ"ט מהל' מלכים הלכה יד סמג עשין קכב:
סט ב מיי' שם הלכה ט:
צ ג מיי' שם הלכה ד:
צא ד מיי' פ"ב מהלכות רוצח הלכה יא סמג לאוין קסב:
צב ה מיי' פ"ו מהלכות עכו"ם הלכה ו ופ"ד מהלכות רוצח הלכה יא סמג לאוין קסב טור שו"ע יו"ד סימן קנח סעיף ו וטוש"ע חו"מ סימן מה סעיף ה:
צג ו ז ח מיי' פ"ט מהל' מלכים הלכה ט:
צד ט מיי' שם הלכה ח:
צה י מיי' שם הל"ד:

תורה אור השלם

1. וְתִשָּׁחֵת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ חָמָס: בראשית ו יא
2. וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ:
בראשית ו יב
3. פֶּן תַּשְׁחִתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כֹּל סְמֶל תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה: דברים ד טז
4. שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם: בראשית ט ו
5. כֹּל רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאָכְלָה כְּיָרֶק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת כֹּל:
בראשית ט ג
6. אַךְ בָּשָׂר בְּנַפְשׁוֹ דָמוֹ לֹא תֹאכֵלוּ:
בראשית ט ד
7. וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שִׁרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ בָהּ:
בראשית ט ז
8 מֵהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכֹּל רֹמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכֹּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיוֹת: בראשית ו כ
9 אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגַלּוֹת עֶרְוָה אֲנִי יְיָ: ויקרא יח ו
וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ:
ויקרא כד טו
10. וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ מוֹת יוּמָת עַם הָאָרֶץ יִרְגְּמוּהוּ בָאֶבֶן:
ויקרא כ ב

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com